

HISTORIE ZHOŘE A JEJÍ FARNOSTI PŘI PŘÍLEŽITOSTI 150 LET VÝROČÍ

Část přednášky o historii Zhoře a její farnosti přednesené po mši sv. ve farním kostele 13. června u příležitosti setkání rodáků.

Historie Zhoře, stejně jako i dějiny sousedních obcí, je dlouhá a mnohdy i spletitá. Začíná se psát před více než osmi sty lety. Kraj Českomoravské vrchoviny v té době byl zalesněn pralesem a nebyl v pravěku trvale obydlen. Člověk tudy procházel jen zřídka za lovem, v dobách válek neb za obchodem. Dosvědčují to i nálezy římských mincí u Polné a různé pravěké předměty.

První osadníky sem přivádí bratři z benediktinského kláštera v Třebíči asi v polovině 12. století. Tento klášter zakládají v roce 1101 moravští Přemyslovci, údělná knížata znojemský Litold a břeňský Oldřich. Zasídlování této části Vysočiny je tedy svěřeno trebičským benediktínům, kteří asi v druhé polovině 12. století postupují v kolonizačním úsilí podél Arnoleckých hor až k zemské hranici Čech a Moravy. Dokladem toho jsou i názvy dvou vsí z naší farnosti: Nadějov, pojmenovaný po třetím opatu Naději, kterého listiny připomínají v roce 1160, ves Arnolec snad po opatu Arnoldovi z počátku 13. století. Zhoř prý byla založena v té době na shořelém místě, po kterém dostala pojmenování jako mnoho jiných vesnic na jižní části Českomoravské vrchoviny.

Když roku 1298 zakládá král Václav II. se svolením olomouckého biskupa Dětricha probošství v Měříně podřízené trebičskému klášteru, jsou již uvedena v nadační listině jména některých založených osad: Zhoř, Nadějov, Stáj a další z 21 zde uvedených vesnic. Jsou to první písemné zprávy o těchto osadách před více než 700 lety. Které vznikají uprostřed velkých lesních celků. Dřevěná stavení byly budována ve dvou řadách proti sobě, kolem nich probíhala cesta, uprostřed tekla potok. Domy vymezovala prostorná náves, jejíž část později zaujaly rybníky. Nastává mýcení a žďáření okolního pralesa, aby se uvolnil prostor pro budoucí lány polí.

Brzy po částečném zasídlení zde zakládá trebičský klášter dvě farnosti: ve Zhoři na samé hranici svěřeného území a v Netíně. Rok 1339 již zná ve Zhoři založenou farnost s malým románským kostelem sv. Markéty, o jehož patronát se uchází mnozí feudálové. V horní části obce (v listinách zvaná Malá Zhoř) se během doby osamostatnili dřívější klášterní manové, zbudovali si zde tvrz a založili dvůr. Kromě 4 selských stavení patřila pod tento majetek svobodných vladků sousední obec Nadějov a později zaniklá Nizová. V roce 1427 zde vydává privilegium Vaněk Huse svému poddanému Bartovi z Nadějova. Pergamenová listina je uložena v Okresním státním archivu v Jihlavě. V roce 1481 zdejší tvrz zaniká, když její majitel Jan Klusáček prodává její majetek k rudoleckému panství. Umístění této tvrže je známo, stála na místech dnešní obecní budovy a hasičské zbrojnice.

Od roku 1552 získává rudolecké panství rod Chroustenských z Malovar, náboženského vyznání protestantského. Katolické fary ve Zhoři i v Bohdalově nejsou kněžskými osazovány, povinné farní desátky si přivlastnila vrchnost. Ještě roku 1612 si zhořští farníci stěžují u císaře na tento stav, ovšem bezvýsledně. Farnost je přifařena do Měřína, kde působí protestanští predikanti ... Osudové střetnutí na Bílé Hoře roku 1620 skončilo kapitulací českých stavů. Poslední majitel rudoleckého panství, kam patřily vesměs vesnice dřívějšího měřínského probošství, Jan Rafael Chroustenský, se zúčastnil vzpoury proti císaři Ferdinandovi II. Byl mu

proto veškerý majetek zkonfiskován a prodán i s brtnickým panstvím hraběti Rombaldu XIII. z Collalto et San Salvatore. Nová katolická vrchnost se opět zaměřuje dle tehdejší středověké zásady Cuius regio - huius religio (Čí země - toho náboženství) na převýchovu protestantsky založených poddaných. Opět obnovuje fary, nejprve jako kaplanské lokalie v Bohdalově a ve Zhoři, oorganizuje přestavby starých románských kostelů (ve Zhoři v roce 1765) a později jsou tyto nedávné farnosti opět obnovovány. Ve Zhoři tedy před 150 lety ...

Jindřich Coufal